

ISSN (print): 2786-6408
ISSN (online): 2786-6394

Міністерство освіти і науки України
Запорізький національний університет

Заснований
у 1998 р.
Зареєстровано з новою назвою
у 2021 р.

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа:
Рішення Національної ради України з питань
телебачення і радіомовлення № 2607
від 29.08.2024 року.
Ідентифікатор медіа: R30-05413

Суб'єкт у сфері друкованих медіа:
Запорізький національний університет
(вул. Університетська, 66, м. Запоріжжя, 69600,
e-mail: znu@znu.edu.ua,
тел. +38 (061) 228-75-08)
Періодичність видання: 2 рази на рік.

Адреса редакції:
вул. Університетська, 66б, корп. 2, ауд. 237, 424
Запоріжжя, Україна, 69096

Телефон
для довідок:
+38 066 53 57 687

МОВА. ЛІТЕРАТУРА. ФОЛЬКЛОР

№ 2, 2025

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet вченою радою ЗНУ (протокол засідання № 7 від 29.12.2025 р.)

На підставі Наказу Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020 р. (додаток 4) журнал включено до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б» у галузі філологічних наук В11 – Філологія (за спеціалізаціями).

До 25 березня 2021 р. журнал виходив під назвою «Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки».

У зв'язку зі зміною назви журналу було внесено відповідні зміни до Переліку наукових фахових видань України на підставі Наказу Міністерства освіти та науки України № 735 від 29.06.2021 р. (додаток 3).

Журнал індексується в міжнародних наукометричних базах даних Index Copernicus (Польща), ERIH PLUS (Норвегія) та NSD (Норвегія)

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

Головний редактор – Громик Юрій Васильович – кандидат філологічних наук, доцент,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Брацкі А.	– д-р габ. гуманіт. наук, проф. (Республіка Польща)
Горбач Н.В.	– к. філол. наук, доц. (Україна)
Гребенюк Т.В.	– д-р філол. наук, проф. (Україна)
Жуйкова М.В.	– д-р філол. наук, проф. (Україна)
Зацний Ю.А.	– д-р філол. наук, проф. (Україна)
Кобченко Н.В.	– д-р філол. наук, доц. (Україна)
Козлова Т.О.	– д-р філол. наук, доц. (Україна)
Косович О.В.	– д-р філол. наук, проф. (Україна)
Кузьменко А.О.	– к. філол. наук, доц. (Україна)
Меркулова О.В.	– к. філол. наук, доц. (Україна)
Міняйло Р.В.	– д-р філол. наук, проф. (Україна)
Павленко І.Я.	– д-р філол. наук, проф. (Україна)
Панасенко Н.	– д-р філол. наук, проф. (Словацька Республіка)
Сташко Г.І.	– к. філол. н., доц. (Україна)
Степанов Є.М.	– д-р філол. наук, доц. (Україна)
Таценко Н.В.	– д-р філол. наук, доц. (Україна)
Торкут Н.М.	– д-р філол. наук, проф. (Україна)
Христіанінова Р.О.	– д-р філол. наук, проф. (Україна)
Чижмарова М.	– доктор філософії (PhD), проф. (Словацька Республіка)

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. МОВОЗНАВСТВО

Buniyatova I. R., Kalytiuk L. P. <i>THE SPEAKING PERSONALITY OF DONALD TRUMP: WHO HIDES BEHIND RHETORIC AND STYLE?</i>	7
Джочка І. Ф., Бойчук О. Г. <i>ОРУДНИЙ ПОРІВНЯННЯ ІЗ ФІТОНІМНИМ КОМПОНЕНТОМ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ: СЕМАНТИКО-СТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ</i>	15
Drabovska V. A. <i>SYNERGY OF LINGUOCULTUROLOGY AND NLP: HOW MOTIVATIONAL METAPROGRAMS GENERATE EFFICIENT COMMUNICATION STRATEGIES</i>	23
Кушнерик В. І., Андріїва С. С. <i>ФОНОСЕМАНТИЗМ У ПСИХОЛІНГВІСТИЧНОМУ РАКУРСІ СУЧАСНОГО МОВОЗНАВСТВА</i>	30
Лук'янець Г. Г. <i>ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ТА УКРАЇНСЬКОМОВНОГО ГАСТРОНОМІЧНОГО ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСУ</i>	36
Меркулова О. В., Зубець Н. О. <i>ТИПОЛОГІЯ МОВНИХ ПОМИЛОК У ЗАЯВАХ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ</i>	45
Мороз А. А. <i>ГРАМАТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ЛІНГВОІМАГОЛОГІЧНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ОБРАЗУ (НА МАТЕРІАЛІ А. РОЙЄРА)</i>	53
Пономарьова Л. В. <i>РЕЦЕПЦІЯ ПОБУТОВИХ ОБРАЗІВ ЯК ПСИХОЕМОЦІЙНИХ МАРКЕРІВ ТРАВМИ У СУЧАСНІЙ ВОЄННІЙ ПРОЗІ</i>	60
Prihodko G. I., Kanibolotska O. A. <i>COGNITIVE CHARACTERISTICS OF THE EVALUATION CATEGORY</i>	66
Таран А. А. <i>УКРАЇНСЬКОМОВНА ОСВІТА В КОНЦЕПЦІЇ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА</i>	72
Турко О. В. <i>ВАРІАНТНІСТЬ ПОЗИЦІЙ ДРУГОРЯДНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ ЯК ЗАСІБ УВИРАЗНЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ІНТЕНЦІЇ МОВЦЯ</i>	79

РОЗДІЛ II. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Бандровська О. Т. <i>МІЖ ПАМ'ЯТТЮ ТА ПРАВОМ: ЛЬВІВСЬКИЙ ТЕКСТ СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ В КНИЗІ ФІЛІПА СЕНДСА «СХІДНО-ЗАХІДНА ВУЛИЦЯ»</i>	86
Gozalova Roza <i>THE ROLE OF “TAZKIREYI-YUSIF” IN THE STUDY OF “MAJMAUSH-SHUARA” POETRY ENVIRONMENT</i>	94
Голі-Оглу Т. В., Жижома О. О. <i>ГЕШТАЛЬТ-ОБРАЗИ ДІТЕЙ У МОДЕРНІСТСЬКОМУ ДИСКУРСІ: ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ ВИМІР</i>	100
Даниленко Л. В. <i>СПІВПРАЦЯ З КДБ ЯК КОЛОНІАЛЬНА ТРАВМА В РОМАНІ МАРІЇ МАТІОС «ЖІНЦІ МОЖНА ДОВІРЯТИ»</i>	107
Курилова Ю. Р., Фурсова М. Я. <i>ПАРАДОКСИ ЖІНОЧОЇ КОМУНІКАЦІЇ В РОМАНІ С. АНДРУХОВИЧ «ФЕЛІКС АВСТРІЯ»: ФЕНОМЕН ЖІНОЧОЇ КОНКУРЕНЦІЇ, ПАРТНЕРСТВА ТА СОЛІДАРНОСТІ В СИСТЕМІ ПАТРІАРХАТУ</i>	115
Луцюк М. В., Москальов Д. П., Пархоменко А. Р. <i>ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ У ТВОРАХ ЖАНРУ ДАНЬМЕЙ (НА МАТЕРІАЛАХ ВЕБРОМАНУ ТАН ЦЗЮЦІН «ПРИГОЩАЮЧИ ВИНОМ»)</i>	123

Овсяницька Г. В.	
<i>МЕЖОВА АКСІОЛОГІЯ, ТОПОГРАФІЯ ВІЙНИ ТА ГЕНДЕРНІ ПРОСКЦІЇ В ПОЕЗІЇ Б. ГУМЕНЮКА</i>	132
Потніцева Т. М.	
<i>В ПОШУКАХ ВТРАЧЕНОГО РАЮ (БІБЛІЙНІ АЛЮЗІЇ В КОНТЕКСТІ ВІЙНИ)</i>	145
Цвінська Ю. В.	
<i>«РИТМОПЛАВАННЯ»: ФОРМА ВІРШІВ СЕРГІЯ ЖАДАНА У ЗБІРЦІ «СПИСОК КОРАБЛІВ»</i>	152
Юферева О. В.	
<i>ГІБРИДНА ІДЕНТИЧНІСТЬ КЕТРІН МЕНСФІЛД У КОНТЕКСТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ</i>	159
РОЗДІЛ III. ФОЛЬКЛОРИСТИКА	
Кобринець О. С.	
<i>ТУРЕЦЬКІ ПАРЕМІЇ З КОМПОНЕНТОМ-ГАСТРОНІМОМ «КАВА»</i>	166

РОЗДІЛ III. ФОЛЬКЛОРИСТИКА

УДК 398.91:894.351

DOI <https://doi.org/10.26661/2414-9594-2025-2-22>

ТУРЕЦЬКІ ПАРЕМІЇ З КОМПОНЕНТОМ-ГАСТРОНІМОМ «КАВА»

Кобриньць О. С.

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

просп. Науки, 9А, Харків, Україна

orcid.org/0000-0002-0704-3682

olgakobrynets@yahoo.fr

Ключові слова: *усна народна творчість, паремії, турецька мова, українська мова, міжкультурна комунікація, гастрономічна тематика.*

У цій статті проаналізовано вісім турецьких паремій та два сталі вирази з національно маркованим компонентом-гастрономом «кава». Кава відіграє ключову роль у житті турок, супроводжує їх у повсякденні й під час святкових церемоній. Це символ гостинності, дружби, витонченості та складова багатьох традицій та обрядів. З 2013 року турецька кава і традиційний спосіб її приготування були внесені ЮНЕСКО до переліку шедеврів Всесвітньої нематеріальної культурної спадщини людства.

Як показав аналіз, лише до трьох прислів'їв вдалося підібрати змістові аналоги. Лексичних аналогів не виявлено в силу вибраного для аналізу компонента, який не притаманний українській кухні й нашим традиціям. Зазвичай за характером висловлювання та структурою це повні розповідні стверджувальні речення, одне з яких називне. Щодо стилістичних та синтаксичних прийомів, то виокремимо риму, ритм, ономапоєю, анафору, повтори.

Хочеться відмітити глибину східної філософії та гостроту думок у розглянутих прикладах народної творчості. Більшість турецьких паремій дають поради та повчальні настанови наступним поколінням, відображають багатство національного культурного колориту та мають цікавий підтекст і тлумачення.

Прислів'я та приказки – це ефективний спосіб передати крізь століття народну мудрість, історію нації та її традиції, а також повчальні настанови нащадкам. Ось чому інтерес до народної творчості, а саме прислів'їв та приказок, ніколи не згасне – ні в дослідників, ні в широкого кола читачів. Під час вивчення іноземних мов (особливо генетично неспоріднених – тюркської і слов'янської) компаративна фразеологія допомагає розумінню особливостей світосприйняття різних націй та етносів, їхньої культури, історії, звичаїв і традицій. Це дуже корисний і цікавий інструмент для подолання бар'єрів в міжкультурній комунікації.

TURKISH PAROEMIAS WITH THE GASTRONOMIC COMPONENT “COFFEE”

Kobrynets O. S.

*PhD in Philology, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages
and Cross-Cultural Communication
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
Nauky Ave., 9A, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-0704-3682
olgakobrynets@yahoo.fr*

Key words: *oral folk art, paroemias, Turkish language, Ukrainian language, cross-cultural communication, the gastronomic topic.*

This article analyzes eight Turkish paroemias and two stable expressions with the nationally marked gastronomic component “coffee”. Coffee plays a key role in the life of Turks, accompanying them in everyday life and during festive ceremonies. It is a symbol of hospitality, friendship, sophistication and a component of many traditions and rituals. Since 2013, Turkish coffee and the traditional method of its preparation have been included by UNESCO in the list of masterpieces of the World Intangible Cultural Heritage of Humanity. As the analysis showed, it was possible to find content analogies for only three proverbs. No lexical analogues were found due to the component chosen for analysis, which is not inherent in Ukrainian cuisine and our traditions.

As a rule, by the nature of the statement and structure, these are complete narrative affirmative sentences, one of which is nominal. As for stylistic and syntactic techniques, we distinguished rhyme, rhythm, onomatopoeia, anaphora, repetition.

We would like to note the depth of Eastern philosophy and the sharpness of thoughts in the considered examples of folk creativity. Most of the Turkish paroemias give advice and instructions to the next generations, reflect the richness of the national cultural flavor and have interesting connotations and interpretations.

Proverbs and sayings are an effective way to pass down centuries of folk wisdom, the history of a nation and its traditions, as well as instructions to posterity. That is why interest in folk art, namely proverbs and sayings, will never die out – neither among researchers, nor among a wide range of readers. When studying foreign languages (especially genetically unrelated ones – Turkish and Slavic), comparative phraseology helps to understand the peculiarities of the worldview of different nations and ethnic groups, their culture, history, customs and traditions. It is a very useful and interesting tool for overcoming barriers in intercultural communication.

Постановка проблеми. Фольклор – це візитна картка етносу, своєрідний місток, що об’єднує багато поколінь, ефективний спосіб передати крізь століття народну мудрість, історію нації та її традиції, а також повчальні настанови нащадкам. Ось чому інтерес до народної творчості, а саме прислів’їв та приказок, ніколи не згасне – ні в дослідників, ні в широкого кола читачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наше дослідження поєднує декілька наукових напрямів, оскільки перебуває на стику різних розділів мовознавства. Науково-теоретичні засади та загальні положення про фразеологію і стилістичний план фразеологічних одиниць викладено у працях вітчизняних учених: О. О. Потєбні,

Л. Б. Авксентьева, Б. Д. Антоненко-Давидович, Ф. С. Арват, Н. Н. Арват, Д. Х. Баранника, І. К. Білодіда, Л. А. Булаховського, П. Г. Житецького, М. А. Жовтобрюха, Р. П. Зорівчак, Г. П. Їжакевич, Ж. В. Колоїз, В. М. Северинюка, П. П. Плюща, Ю. В. Шевельова, Л. А. Юрчук.

Мета статті – проаналізувати зміст турецьких паремій із гастрономічним компонентом «кава», підібрати за можливості відповідні аналоги в українській мові: дослідити лексико-семантичні, синтаксичні та граматичні особливості й художні засоби з позицій лінгвістичного та літературного аналізу та виявити особливості національно-культурної семантики у турецькій мові крізь призму народної творчості.

Об'єкт дослідження – прислів'я та приказки (паремії) з компонентом-гастрономом «кава» як носії національно-культурної семантики.

Під час аналізу матеріалу використовувалися такі **методи**: метод суцільного відбору паремій як досліджуваного матеріалу; метод лінгвістичного опису для систематизації та класифікації матеріалу; аналіз словникових тлумачень для опису значення паремій і фразеологізмів; семантичний і лексикографічний.

Виклад основного матеріалу дослідження. Турецька кухня є дуже самобутньою і має багатовікову історію. Вона пройшла довгий і складний шлях свого становлення, збагатилася гастрономічними елементами сусідніх країн і сформувала власні особливості національної кухні.

Турецька кава – це невід'ємна гастрономічна складова країни, де стверджують, що одна чашка цього напою є запорукою дружби в сорок років. Це важлива частина життя турецького суспільства: привід зав'язати розмову, познайомитися, примиритися. З давніх-давен це елемент обрядовості й національних традицій: «кава дружби», кава під час церемонії заручин, ворожіння на кавовій гушці. Існують декілька різновидів уживання кави: ранкова кава (*sabah kahvesi*), кава заради задоволення й гарного настрою (*keyif kahvesi*), втомлена кава (*yorgunluk kahvesi*). Турецька кава густа, досить гірка, має насичений смак і пінку. Її готують з дуже дрібно змелених зерен на вугіллі або гарячому піску в спеціальному посуді – джезві.

Кава в Османській імперії з'явилася за часів правління Сулеймана Величного в 1550–1555 роках. Губернатор Йемена Оздемір Паша запропонував султану спробувати новий напій. І вже незабаром було відкрито перші кав'ярні у Стамбулі.

Турецька кава і традиційний спосіб її приготування (з 2013 р.), а також мистецтво традиційного спілкування сохбет (*sohbet* з 2010 р.) за чашкою кави або чаю були внесені ЮНЕСКО до переліку шедеврів Всесвітньої нематеріальної культурної спадщини людства.

Потрібно зазначити, що ми не розраховуємо знайти повні аналоги турецьких паремій у рідній мові, зважаючи на вибраний для аналізу компонент-гастроном, який широко увійшов до гастрономічних звичок українців не так давно.

Вважається, що в нашій країні перша чашка кави були випита в Хотині в 1476 році, коли після своєї поразки турки залишили у фортеці декілька мішків із кавовими зернами. Стверджують, що першу кав'ярню було відкрито турками в 1672 році в Кам'янець-Подільському, що розташований неподалік Хотина. За іншими джерелами, саме козак львівського походження Юрій Кульчицький став першовідкривачем, який ввів

моду на цей напій у Східній Європі, а згодом і в Україні, спершу відкривши у Відні кав'ярню «Під синьою пляшкою» у 1683 році.

Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır (досл. *Чашка кави пам'ятається 40 років. Пам'ять про чашку кави живе 40 років*). З давніх-давен це прислів'я є одним із найчастіше вживаних у Турції. Використовується у такому значенні: не можна забувати добрий вчинок, навіть такий маленький, як чашечка кави. Добрі вчинки потребують взаємності. Саме так можна зав'язати надійні дружні відносини. У прислів'ї підкреслюється, що будь-яка добра послуга залишає у серцях людей слід, тому і запам'ятовується назавжди. Воно також має такі значення, як «пити каву», «збиратися разом», «теревенити, спілкуватися». Це прислів'я закликає людей до гостинності, поваги, толерантності та нагадує про те, що навіть маленькі доброзичливі жести, вчинки приязності можуть зміцнити й поглибити дружні відносини між людьми та мати довгостроковий вплив на їхні життя. В українській мові знаходимо змістові аналоги: **Добра справа два століття живе. Добро не забувається. Раз добром нагріте серце вік не прохолоне.**

Існує легенда про виникнення цього прислів'я. Власник кав'ярні з Ускюдара варив і продавав каву на причалі Єміш у Стамбулі. Люди з різних верств суспільства приходили послухати його бесіди, отримати пораду й поділитися своїми проблемами. Якось до кав'ярні прийшов яничар і наказав господареві пригостити всіх кавою, крім капітана грецького корабля, що сидів на самоті. Розливши каву для яничарів, господар окремо зварив дві чашки і сів поряд із капітаном грецького корабля: «Давайте вип'ємо з вами», – сказав він. Коли яничар гнівно заперечив: «Хіба я не казав тобі не пригощати цього невірного?», власник кав'ярні відповів: «Це моє частування, а не твоє». Після цього власник кав'ярні і грецький капітан мали дуже довгу розмову за кавою. Це була смачна кава з пишною пінкою, яку капітан запам'ятав надовго.

Минуло близько 40 років. На острові Самос спалахнуло велике грецьке повстання. Власника кав'ярні з Ускюдара, який на той час служив у яничарському корпусі, було відправлено на острів і взято в полон. Греки влаштували аукціон із продажу полонених турків на площі. Власника кав'ярні з причалу Єміш також було виставлено на продаж разом з іншими полоненими.

Полонених приводили по одному і продавали тому, хто більше заплатить. Зазвичай за них давали три, максимум п'ять курушів. Коли настала черга колишнього власника кав'ярні, він із побоюванням чекав, хто його купить. Торги почалися, і коли навіть ще не встигли зробити ставки, з'явився озброєний до зубів грек. Він крикнув: «П'ять курушів!» Усі навкруги здивувалися запропоно-

ваній ціні за такого старого турецького солдата. Грек забрав та вивіз бранця з міста. Турок увесь цей час думав: «Хто знає, яка в нього образа, якщо він купив мене за п'ять курушів? Хто знає, кому з його родичів я нашкодив? Хто знає, як він мене замучить?»

Коли вони дісталися безлюдного місця, озброєний грек сказав: «Не бійся! Ти мене не впізнав, а я тебе впізнав. Хіба ти не той кавник на пристані Єміш, який не послухав яничара, що образив мене, і запропонував мені каву?» Старий власник кав'ярні, придивившись, згадав грека. Вони обійнялися. Грек не забув кави, яку той запропонував йому 40 років тому.

Дуже близьким аналогом попереднього турецького прислів'я є таке: **Bir acı kahvenin kırk yıl hatırı vardır** (досл. *Гіркий присмак кави запам'ятовується на 40 років. Кава без цукру запам'ятовується на 40 років*). Тлумачення: якою б малою не було зроблено добру справу, вона не забувається.

Torbada tuzun, kahvede sözün olmalı (досл. *У сумці повинна бути сіль, а у каві – слово*). Мається на увазі, що у сумці (торбі) повинні бути гроші, а за чашкою кави – приємна бесіда, спілкування. В українській мові аналога не знайдено. Відмітимо лише риму: *tuzun – sözün*.

Köylünün kahve cezvesi karaca ama sürece (досл. *Кавова турка селянина чорна, але надійна*). Мається на увазі, що кавоварка сільського мешканця може бути в сажі та непримітною, але вона завжди на вогні в очікуванні гостей. Кава у турок завжди асоціюється з гостинністю, доброзичливістю та задушевним спілкуванням. В українській мові аналога не виявлено.

Gönül ne kahve ister, ne kahvehane; gönül sohbet ister, kahve bahane (досл. *Душа (серце) не бажає ані кави, ані кав'ярні; душа бажає спілкування, кава – привід для цього*) = **Gönül ahbap ister, kahve bahane** (досл. *Душа (серце) бажає друга, кава – привід для дружби*). Це прислів'я прямо, без усіяких алюзій демонструє справжні турецькі цінності: дружбу, гостинність, приємне спілкування, приділені друзям час та увагу. В першому прислів'ї знаходимо риму (*kahve – kahvehane – bahane*), анафору (*Gönül... ister; gönül... ister*) та повтор (*ne... ne*). Ці стилістичні засоби надають вислову емоційного підсилення, ритмічності для кращого запам'ятовування, а також єдності та цілісності, що робить прислів'я логічним, зв'язує дві його частини й акцентує увагу на ключових словах і головній думці. В українській мові аналога не знайдено.

Berberin solumazi, tellağın terlemezi, kahvecinin söylemezi (досл. *Недихання перукаря, неспітіння працівника лазні, неговоріння того, хто готує каву*). Якщо трішки перефразувати, то

вийде такий варіант: *Перукар не дихає, працівник лазні не пітніє, власник кав'ярні / баріста не говорить*.

Існує три різні тлумачення цієї паремії:

1. Якщо перукар під час своєї роботи занадто наблизиться до клієнта, то його подих і неприємний запах із рота потраплять клієнту до носа. Якщо спітнів робітник лазні, його піт капатиме на клієнта, якому він робить масаж. Якщо власник кав'ярні або баріста, який знає усіх клієнтів, розкаже одному з них секрети іншого, то він перейде межі дозволеного і втратить свій бізнес. Тобто майстер своєї справи не повинен завдавати клопоту або незручностей своїм клієнтам, інакше клієнти підуть від нього.

2. Кожна людина має звернути увагу на особистий догляд, слідкувати за власною гігієною і здоров'ям: прийняти ванну, поголитися, зробити зачіску, почистити зуби тощо, щоб не завдавати незручностей тим, з ким вона фізично перебуває в безпосередньому контакті.

3. Кожна професія має унікальні можливості та потребує своїх талантів і досвіду. В ній підкреслюється, що кожен справжній майстер своєї справи має власні секрети, тонкощі та хитрощі. Це настанова не зупинятися на одному місці, а вдосконалювати свою майстерність, набувати нових знань і розширювати досвід.

Це прислів'я, на нашу думку, є найбільш цікавим з погляду різних – на перший погляд, зовсім не очевидних – трактувань. Так розкриваються особливості світосприйняття турок і гострота та деталізація їхніх спостережень – те, що ми називаємо «Схід – справа витончена». Хочеться відмітити риму серед іменників дієслівного походження в заперечній формі (*solumazi – terlemezi – söylemezi*).

Дуже віддаленими змістовими українськими аналогами є: **Діло майстра величає. Дільника і діло боїться. Добра пряжа і на скіпці напряде.**

Uyku yorgansız kahve dumansız olmaz (досл. *Не може бути сну без ковдри, а кави без диму*). Мається на увазі, що каву повинні подавати до столу гарячою, щойно з вугілля. Відмітимо вживання рими: *yorgansız – dumansız*.

Сталий вираз **kahve dövücünün hink deycisi** вживається у значенні «підспівувач; той, хто підспіває». Дословний переклад: **hink** – «звуконаслідування, або ономотопея», так імітується звук, який створюється під час виконання роботи, яка вимагає потужності; **kahve dövücü** – «ступка для мелення кави». Тобто буквально «той, хто зображує звук, як мелеться кава у ступці». Тлумачення: людина, яка прикидається помічником, навіть якщо насправді не має сили допомогти чи підбадьорити. Людина, яка лише вдає, що допомагає; людина, яка імітує допомогу.

Mahalle kahvesi gibi (досл. як кав'ярня по-судству, як кав'ярні в тому самому кварталі, як місцева кав'ярня). Вживається у значенні «задушливе, шумне та багатолюдне місце».

Висновки. Як бачимо, кава відіграє ключову роль у житті турок, супроводжує їх у повсякденні й під час святкових церемоній. Це символ гостинності, дружби, витонченості та складова багатьох традицій та обрядів.

У статті проаналізовано вісім турецьких паремій та два сталі вирази з національно маркованим компонентом-гастрономом «кава». Лише до трьох прислів'їв вдалося підібрати змістові аналоги. Лексичних аналогів не виявлено в силу вибраного для аналізу компонента, який не притаманний українській кухні й нашим традиціям.

Зазвичай за характером висловлювання та структурою це повні розповідні стверджувальні речення, одне з яких називне (*Berberin solumazi, tellağın terlemezi, kahvecinin söylemezi*). Серед сти-

лістичних і синтаксичних прийомів виокремимо риму, ритм, ономагопею, анафору, повтори.

Хочеться відмітити глибину східної філософії та гостроту думок. Більшість турецьких паремій дають поради та повчальні настанови наступним поколінням, відображають багатство національного культурного колориту та мають цікавий підтекст і тлумачення.

Під час вивчення іноземних мов компаративна фразеологія допомагає розумінню особливостей світосприйняття різних націй та етносів, їхньої культури, історії, звичаїв і традицій. Це дуже корисний і цікавий інструмент для подолання бар'єрів у міжкультурній комунікації.

Вважаємо дослідження та порівняння паремій із гастрономічними компонентами у двох генетично неспоріднених мовах (тюркській і слов'янській) цікавим та продуктивним і маємо на меті продовжити дослідження в цьому напрямі в наших наступних роботах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авксентьев Л. Сучасна українська мова. Фразеологія. Харків : Вища школа, 1988. 134 с.
2. Авксентьев Л. Фразеологічна одиниця як предмет фразеології та її основні ознаки. *Мовознавство*. Харків, 1979. № 5. С. 13–16.
3. Вирган І., Пилинська М. Російсько-український словник сталих виразів. Харків : Прапор, 2000. 864 с. [Перевидання словника 1959 року].
4. Їжакевич Г. Стилістична класифікація фразеологізмів. *Українська мова і література в школі*. 1971. № 10. С. 13–21.
5. Кобринець О. С. Гастрономічна тематика у французьких, турецьких та українських пареміях. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2023. Вип. 62. Т. 1. С. 204–210.
6. Кобринець О. С. Гастрономічний код «східні ласощі» у турецьких прислів'ях та приказках. *Progressive research in the modern world. Proceedings of the 10th International scientific and practical conference*. BoScience Publisher. Boston, USA. 22–24.06.2023. P. 382–388.
7. Кобринець О. С. Гастрономічний компонент «айран» у турецьких пареміях. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2023. Вип. 69. Т. 1. С. 215–220.
8. Тематичний словник популярних українських прислів'їв та приказок з коментарями. Вид. 3-тє, доп. і переробл. / В. М. Северинюк. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2014. 176 с.
9. Фразеологічний словник української мови: у 2 т. / Уклад.: В. Білоноженко та ін. Київ : Наукова думка, 1999. Вид. II. 980 с.
10. Aksoy Ömer Asım. Atasözleri ve deyimler sözlüğü. 1–2 Cilt. İnkilap Yayınları, 2015. 220 s.

REFERENCES

1. Avksentiev, L. (1988). Suchasna ukrainska mova. Frazеolohiia [Modern Ukrainian Language. Phraseology]. Kharkiv: Vyshcha shkola. 134 p. [in Ukrainian].
2. Avksentiev, L. (1979). Frazеolohichna odynytsia yak predmet frazeolohii ta yii osnovni oznaky [Phraseological Unit as a Subject of Phraseology and its Main Features]. *Movoznavstvo – Linguistics*, 5, 13–16 [in Ukrainian].
3. Vyrhan, I., Pylynska, M. (2000). Rosiisko-ukrainskyi slovnyk stalykh vyraziv [Russian-Ukrainian dictionary of fixed expressions]. Kharkiv: Prapor. 864 p. [in Ukrainian].
4. Yizhakevych, H. (1971). Stylistychna klasyfikatsiia frazeolohizmiv [Stylistic Classification of Phraseological Units]. *Ukrainska mova i literatura v shkoli – Ukrainian language and literature at school*, 10, 13–21 [in Ukrainian].

5. Kobrynets, O.S. (2023). Hastronomichna tematyka u frantsuzkykh, turetskykh ta ukraïnskykh paremiakh [Gastronomic topics in French, Turkish and Ukrainian paremias]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka – Current issues of the humanities: interuniversity collection of scientific works of young scientists of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University*, 62 (1), 204–210 [in Ukrainian].
6. Kobrynets, O.S. (2023). Hastronomichniy kod “skhidni lasoshchi” u turetskykh prysliviakh ta prykazkakh [The gastronomic code of «oriental delicacies» in Turkish proverbs and sayings]. *Progressive research in the modern world. Proceedings of the 10th International scientific and practical conference*. BoScience Publisher. Boston, USA. 22–24.06.2023, 382–388 [in Ukrainian].
7. Kobrynets, O.S. (2023). Hastronomichniy komponent “airan” u turetskykh paremiakh [The gastronomic component “ayran” in Turkish paremias]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka – Current issues of the humanities: interuniversity collection of scientific works of young scientists of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University*, 69 (1), 215–220 [in Ukrainian].
8. Severyniuk, V. M. (2014). *Tematychnyi slovnyk populiarnykh ukraïnskykh prysliviv ta prykazok z komentariamy* [Thematic Dictionary of Popular Ukrainian Proverbs and Sayings with Comments]. Vyd. 3-tie, dop. i pererobl. Ternopil: Navchalna knyha. Bohdan – Educational book. Bogdan. 176 p. [in Ukrainian].
9. *Frazeolohichni slovnyk ukraïnskoi movy* (1999) [Phraseological Dictionary of the Ukrainian Language]: u 2 t. Uklad.: V. Bilonozhenko ta in. Kyiv: Naukova dumka – Scientific thought, II. 980 p. [in Ukrainian].
10. Aksoy Ömer Asım (2015). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü* [Dictionary of Proverbs and Idioms], 1–2 Cilt. İnkilap Yayınları. 220 p. [in Turkish].

Дата першого надходження рукопису до видання: 23.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 20.10.2025

Дата публікації: 30.12.2025